

การพัฒนาการสร้างความปลอดภัยของชุมชน
ตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม*
The Development of Community Reconciliation
according to the Buddhist Way in Samutsongkhram Province

พระครูสมุทรวิชานันต

Phrakhrusamutwachiranuwat

พระปิฎกโกศล**

Phrapidhokkosol

พระครูธรรมธรไพบูลย์ ญาณวิบุโล

PhrakhrudammatonPhiboon Yanawipulo

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Ratchaburi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : Sowlong1991@gmail.com

Received: 21 January, 2022

Revised: 30 January, 2022

Accepted: 04 February, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการสร้างความปลอดภัยของชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความปลอดภัยของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อพัฒนากิจกรรมการสร้างความปลอดภัยของชุมชนตามแนววิถีพุทธจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาการสร้างความปลอดภัยของชุมชนตามแนววิถีพุทธจังหวัดสมุทรสงคราม

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างความปลอดภัยของชุมชน โดยยึดหลักนิติธรรม หลักยุติธรรม หลักเมตตาธรรม มีการตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยไม่ใช้ความรุนแรง สร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจกัน เพื่อสร้างสังคมในชุมชนให้เกิดความรัก ความปรองดอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการปรองดอง เช่น หลักอปริหานิยธรรม สังคหวัตถุ พรหมวิหาร ๔ เป็นต้น ด้านการพัฒนากิจกรรมสร้างความปลอดภัยตามแนววิถีพุทธชุมชน พบว่า แนวทางการปฏิบัติตนของประชาชนในชุมชน การใช้หลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการจัดระเบียบควบคุมพฤติกรรม ด้านการเสนอแนะ

* งานวิจัยนี้ ได้รับการสนับสนุน จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

** พระปิฎกโกศล ดร. Phrapidhokkosol, Ph.D.

การพัฒนาสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธ พบว่า สถาบันต่าง ๆ ควรมีบทบาทสำคัญเป็นพลังในการขับเคลื่อน สร้างความปรองดองสมานฉันท์ ประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการปกครอง สถาบันการศึกษา นอกจากนี้ ผู้นำของชุมชน ควรสร้างแรงจูงใจของคนในชุมชนให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม และเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน อย่างไรก็ตาม พฤติกรรม การดำเนินชีวิตของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธ พบว่า ชุมชนได้ใช้หลักบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เป็นแนวทางในการปฏิบัติ มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ทำให้เกิดพฤติกรรม การพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนในชุมชน ทำให้เกิดความรักความสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนา; ความปรองดองสมานฉันท์; ชุมชน; วิถีพุทธ; จังหวัดสมุทรสงคราม

Abstract

This research on “The Development of Community Reconciliation according to the Buddhist Way in Samutsongkhram Province” aims to study the process of reconciliation building in Samut Songkhram province, to develop and create reconciliation according to the Buddhist way of life in the community of Samut Songkhram Province, and to propose a development policy to create reconciliation in the community according to the Buddhist way of Samut Songkhram Province.

The results of reconciliation development according to the Buddhist community way found that the practice guidelines of the people in the community was to use the five precepts as the basis for organizing behavior and using the sharing principle of sufficiency economy which is the way of living together with kindness, resulting in the reconciliation development which was consistent to people’s way of life in the community through Buddhist practices as the basis. Thus, it was easier to build behaviors in order to build reconciliation. In terms of policy proposal for the reconciliation development in the community according to the Buddhist thought shows that starting from family institutions, religious institutions, government institutions, educational institutions It has been accepted into the practice of Buddhist way to building reconciliation in the community, by with conducting religious, economic, and administrative activities causing the voluntary spirit to work together in a systematic way which was a way to access to make community reconciliation and sustainable

development. In the aspect of community environment according to the Buddhist thought shows that maintaining both internal and external environment of the community relying on the administrative structure of the community such as the village headman, the sub-district headman, and the sub-district administrative organization, religious and educational institutions gathered to organize activities, which was to build good relationships with each other in the community, and resulting to build unity strength, and unity community called reconciliation in the community. As for the community leadership of the reconciliation project according to the Buddhist thought, shows that the community leadership was to motivate people in the community to be socially responsible, and make sacrifices for the benefit of the community. This factor caused due to religious leaders applying Buddhist teachings for living together through Buddhist rituals and creating a role model for being a good community leader by applying Dhamma principles, namely the four Brahmavihara, four Sanghahavatthu, in order to create generosity among each other in the community. Finally, in terms of behavior of living life of the community reconciliation project according to the Buddhist way shows that the community used the cooperation of Baan (home), Wat (Buddhist monastery) and Rongrean (School) (Bowon) as the guideline for practice. To be kind to each other causing dependence behavior which is a desirable behavior of people in the community to cause more love and unity.

Keywords : development; Reconciliation; Community ; Buddhist way;

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีปัจจัยสำหรับการดำเนินชีวิตที่เอื้ออำนวยให้มีความสุขสบาย มากขึ้นตลอดจนได้มีโอกาสเรียนรู้และรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่ในความเป็นจริงคนในสังคมไทยบางส่วนกลับมีสภาพที่ขาดความไว้วางใจ ไร้มิตรภาพ และความเชื่อมั่นระหว่างกัน เนื่องจากรอยร้าวแห่งความขัดแย้งแตกแยกและบาดแผลเก่าในอดีตจากปัญหาการเมืองในรัฐบาลที่ผ่านมาจนกระทั่งในยุคปัจจุบันโดยการนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความพยายามที่จะสร้างความสมานฉันท์เพื่อนำพาประเทศไทยก้าวพ้นความเจ็บปวดในอดีต ก้าวไปข้างหน้าเพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ความพยายามในการแก้ไขความขัดแย้งและเสริมสร้างความสมานฉันท์ปรองดองดังกล่าว ถือว่ามีความก้าวหน้าในระดับหนึ่ง แต่ในส่วนลึก ๆ แล้วความรู้สึกขัดแย้ง ขุ่นเคือง หวาดระแวงยังแฝงอยู่ในใจของผู้เป็นคู่กรณีแห่งความขัดแย้งเป็นสภาพความอันเป็นปกติธรรมดาในสังคม นักวิชาการ

กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้ง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ トラบใดที่มนุษย์ยังคงมีปฏิสัมพันธ์กันอยู่ และยังมีความจริงอีกประการหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้คือ เมื่อใดก็ตามที่ความขัดแย้งได้เกิดขึ้นแล้ว ย่อมมีการสูญเสียตามมา หรือในบางครั้งอาจจะก่อให้เกิดหายนะอันร้ายแรงได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งสามารถส่งผลเชิงปฏิฐานได้อีกด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วทำให้เกิดการเรียนรู้ อีกทั้งมีการบูรณาการแนวคิดใหม่ ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีและการพัฒนามากยิ่งขึ้นซึ่งโดยทั่วไปแล้วย่อมจะขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการกับความขัดแย้งของสมาชิกในสังคมนั้น^๑

การพัฒนาสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา นับได้ว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสม มีคุณค่า และคุณประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ ประเทศไทยที่ได้ชื่อว่า สยามเมืองแห่งรอยยิ้มเป็นประเทศที่มีประชาชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากแต่เนื่องจากสถานการณ์บ้านเมืองในช่วงหลายปีที่ผ่านมามีปัญหาความขัดแย้งและสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องซึ่งมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ทั้งนี้มีข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ประเมินผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า การบริการสาธารณะของรัฐเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและการสูญเสียรายได้ประมาณ ๓๓๐ ล้านบาท นั่นถือได้ว่าเป็นภาพสะท้อนความขัดแย้งของคนในสังคมไทยที่เลวร้ายและสร้างความสูญเสียทั้งแก่ประชาชน ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจกับไทยมากที่สุดในรอบ ๒๐ ปี ในช่วงดังกล่าวได้มีการนำ เสนอแผนปรองดองเพื่อปฏิรูปประเทศไทย สร้างความเป็นธรรมความเสมอภาคในสังคมกระทั้งการสร้างรัฐสวัสดิการ เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างยั่งยืน ทว่าแผนปรองดองดังกล่าวที่ออกมาไม่ได้รับการยอมรับและมีได้มีการนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด สถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงดังกล่าว ดำเนินมาอย่างยาวนาน มีการชุมนุมทางการเมือง จัดตั้งเวทีการแสดงออกทางการเมืองของผู้ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกันแต่ละฝ่าย มีการนำเสนอข่าวโจมตีกันให้เห็นอยู่โดยตลอด บางครั้งเกิดการกระทำผิดกฎหมายของกลุ่มต่างๆ มีการกระทบกระทั่งกันอย่างรุนแรงถึงขั้นสูญเสียทรัพย์สินมูลค่ามหาศาล ตลอดจนสูญเสียชีวิตของผู้คนเป็นจำนวนมาก ความขัดแย้งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนทุกพื้นที่ ทำให้ประชาชนแตกความสามัคคีจนไม่อาจปรองดองกันได้ เป็นช่วงเวลาที่ไม่มีความสุขในสังคมไทย เหตุการณ์ความขัดแย้งต่าง ๆ ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน เกิดการเสียหายต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนใน สังคมอย่างที่เราทราบดีซึ่งส่งผลกระทบในด้านลบต่อระบอบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และระดับความเชื่อมั่นของต่างประเทศ อันเป็นส่วนหนึ่งของ “วิกฤตสังคมโลก” ในปัจจุบัน^๒

^๑ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, *อาวุธมีชีวิต: แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕-๑๗.

^๒ Kongjan, W. “The Model of Strengthening the Stability of the Family by Buddhist Integration”. *Journal of MCU Peace Studies*, 4 (Special 1), (2016) : 257-269.

นักวิชาการและนักคิดส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องกันว่า สาเหตุส่วนหนึ่งน่าจะมาจากยังมีประชาชนอีกจำนวนมากที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ขาดแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อทำให้เกิดความสุขสงบ ความสามัคคี ความปรองดอง และสันติสุขในสังคม อันจะทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและข้อเท็จจริงที่ปรากฏ มีความจริงอย่างหนึ่งที่ควรตระหนักและหยิบยกขึ้นมาพิจารณา คือ คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อในเรื่องของบุญผลบาป หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่สอนให้มนุษย์ประพฤติตนเป็นคนดีมีความคิดดี ทำดี พุทธิ มีความสำรวม อ่อนน้อม ถ้อยที ถ้อยอาศัย รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักให้อภัย ส่งเสริม เอื้อเฟื้อ ไม่เห็นแก่ตัว เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยแต่ละคนต้องรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และชุมชน หลักธรรมพื้นฐานที่รู้จักกันเป็นอย่างดี คือ ศีล ๕^๓ อันได้แก่ (๑) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิต, เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน (๒) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้, เว้นจากการลักโก่ง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน (๓) กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม, เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน (๔) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง (๕) สุราเมรยมชชพมาทญฺฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท, เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ อันเป็นรูปแบบการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความสุขความสงบแก่ตนเองและผู้อื่น และเพื่อให้เกิดความสามัคคีปรองดองและสันติสุขแก่สังคมและประเทศชาติ ดังนั้น หากมีการนำหลักธรรมเรื่องศีล ๕ ของพระพุทธศาสนามาเป็นการพัฒนาสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธ ก็น่าที่จะเกิดผลตามที่ต้องการให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมได้ง่ายในเวลาอันรวดเร็ว เพราะประชาชนส่วนใหญ่ มีพื้นฐานด้านความเชื่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ร่องรับ อยู่แล้ว “การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ มีความสำคัญยิ่งสำหรับชาวพุทธ เป็นการถึงสรณะด้วยความเลื่อมใส ซึ่งสภาพจิตจะถูกชักฟอกให้บริสุทธิ์สะอาดแล้วด้วยญาณคือความรู้ เป็นความเลื่อมใสที่ประกอบด้วยความนับถือและความเคารพอย่างมากมายโอฬารยิ่งในองค์พระผู้มีพระภาคเจ้า ในพระสัทธรรม ในพระอริยสงฆ์ ซึ่งจะดำเนินไป โดยอาการที่เข้าถึงต่าง ๆ โดยภาวะจิตและพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้นั้นจะมีพระรัตนตรัยเป็นเป้าหมายตลอดเวลา”^๔

โครงการพัฒนาสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธ “หมู่บ้าน รักษาศีล ๕” เป็นนโยบายสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชวิทยาลัย วัดปากน้ำ ที่ดำริให้กับคณะสงฆ์

^๓ ดูประกอบใน ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๐๘/๒๕๐.

^๔ Atthakorn, W., Roi Et hospital offices factors culminating in observing five precepts, Thematic paper Graduate School Mahamakut Buddhist University, 2014, p. 332.

ทุกจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมในการนำหลักของศีล ๕ ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยให้จัดทำในรูปของโครงการการพัฒนาสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตาม คำสอนทางพระพุทธศาสนา อันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น โดยเน้นการรณรงค์ ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศ ตามดำริที่เจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลอาจารย์ได้ประทานโอวาทไว้เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์แก่ ประชาชนในชาติโดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง ๗๖ จังหวัด ซึ่งที่ผ่านมา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่าง ๆ เปิดโครงการนำร่องและขับเคลื่อนการ ดำเนินงานในหลายพื้นที่ โดยมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ ร่วมขับเคลื่อนโครงการ^๕

จังหวัดสมุทรสงคราม ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วัดในจังหวัดสมุทรสงคราม มีทั้งสิ้น ๑๐๘ วัด ในปัจจุบันคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ภายใต้การปกครองของพระเดชพระคุณ พระภาวนาวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสงคราม เจ้าอาวาสวัดประดู่ พระอารามหลวง มีนโยบายในการพัฒนาการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อพัฒนากิจกรรมการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของชุมชนตามแนววิถีพุทธจังหวัดสมุทรสงคราม และเพื่อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของชุมชนตามแนววิถีพุทธจังหวัดสมุทรสงคราม

^๕ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๕.

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(qualitative research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนและพระสงฆ์ จำนวน ๒๔ รูป/คน จาก ๓ ชุมชน ทั้ง ๓ อำเภอ ในจังหวัดสมุทรสงคราม คือ ชุมชนวัดดาวโด่ง หมู่ ๕ บ้านดาวโด่ง ตำบลคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม ชุมชนวัดอินทาราม ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา ชุมชนวัดบางคนทีใน บ้านยายแพ่ง หมู่ ๔ ตำบลยายแพ่ง อำเภอบางคนที

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยยึดหลักนิติธรรม หลักยุติธรรม หลักเมตตาธรรม มีการตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยไม่ใช้ความรุนแรง สร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจกัน เพื่อสร้างสังคมในชุมชนให้เกิดความรัก ความปรองดอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการปรองดอง เช่น หลักอปริหานิยธรรม สังคหวัตถุ พรหมวิหาร ๔ เป็นต้น

ด้านการพัฒนากิจกรรมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ตามแนววิถีพุทธชุมชน พบว่า แนวทางการปฏิบัติตนของประชาชนในชุมชน การใช้หลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการจัดระเบียบควบคุมพฤติกรรมด้านการเสนอแนะนโยบายการพัฒนาสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธ พบว่า เริ่มต้นจากสถาบัน ครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการปกครอง สถาบันการศึกษา มีการยอมรับเข้าสู่ภาคปฏิบัติตามแนววิถีพุทธในการสร้างความปรองดองในชุมชน โดยมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง ด้านสภาพแวดล้อมในชุมชนตามแนววิถีพุทธ พบว่า การรักษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของชุมชน อาศัยโครงสร้างด้านการปกครองชุมชนประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านศาสนา และด้านสถาบันการศึกษา มีการรวมตัวกันเพื่อจัดทำกิจกรรม เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันในชุมชน ก่อให้เกิดพลังความสามัคคี เรียกว่า การปรองดองในชุมชน ด้านภาวะผู้นำของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธ พบว่า ภาวะผู้นำของชุมชน คือ การสร้างแรงจูงใจของคนในชุมชนให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม และเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเกิดจากผู้นำศาสนาได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมในการอยู่ร่วมกัน โดยใช้อำนาจพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

ด้านพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธ พบว่า ชุมชนได้ใช้หลักบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เป็นแนวทางในการปฏิบัติ มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ทำให้เกิดพฤติกรรม การพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนในชุมชน ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสร้างความปรองดองสมานฉันท์ตามแนววิถีพุทธ โดยใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรม^๖ หมายถึง ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ได้แก่ ความเมตตา ความสงสารต่อทุกฝ่าย ทุกคนเสมอกัน กรุณา ปรารถนาจะให้คนอื่น คู่กรณี พ้นจากปัญหา มุทิตา ยินดีกับการที่คนอื่นพ้นปัญหา ประสบสิ่งที่ดีงามในชีวิตและ อุเบกขา เมื่อ ช่วยเหลือเติมกำลัง ผลของการช่วยเหลือจากข้อที่ ๑-๓ สิ้นสุด อาจจะบรรลุผลหรือไม่บรรลุผล ควรตั้งในอุเบกขา

นโยบายการพัฒนาสร้างความปรองดองสมานฉันท์ตามแนววิถีพุทธ โดยใช้หลักศีล ๕ เป็นแนวทางในการพัฒนาโดยการประยุกต์ในชีวิตประจำวันของชุมชน เพื่อให้เป็นข้อบังคับและข้อห้ามไม่ให้ประพฤติไปในทางที่ผิด ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ส่งผลให้เกิดความสงบสุขในชุมชน ปราศจากความขัดแย้ง ส่วนด้านการรักษาสภาพแวดล้อมภายนอกของชุมชน ได้มีการใช้หลักธรรมในการประยุกต์ใช้ในการสมานสามัคคีในชุมชนโดยพระสงฆ์เป็นผู้ชี้แนวทางในการปฏิบัติตนของชุมชน

สำหรับ ภา วะ ผู้นำของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธ พบว่าแนวทางในการ ทำให้บุคคลในชุมชนมีภาวะผู้นำด้วยการ การรู้จักรับผิดชอบ เสียสละเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน ปัจจัยดังกล่าวเกิดจาก ผู้นำทางพระพุทธศาสนาได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการอยู่ร่วมกัน โดยการใช้ผ่านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และสร้างความเป็นแบบอย่างจากผู้นำชุมชนให้เกิดความ มีหลักธรรม ได้แก่ หลักธรรมพรหมวิหาร ๔^๗ สังคหวัตถุ ๔^๘ เพื่อให้เกิดการเอื้ออาทรต่อกันและ กัน ใน ชุมชนอันเป็นบุคลิกหนึ่งของภาวะผู้นำจากผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)^๙ ได้เสนอหลักคำสอนเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ คือ หลักการสงเคราะห์หรือเรื่องการสงเคราะห์กันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีลักษณะพฤติกรรมที่รู้จักแบ่งปัน รู้จักการให้ เสียสละ ยินดีในความสุขของผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไกลเกลียดความแตกแยกใน หมู่คณะบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่นำเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนซึ่งประกอบด้วย ทาน คือ การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ปิยวาจา คือการพูดจาน่ารักนิยมนับถือ อตถจริยา คือการบำเพ็ญประโยชน์ และสมานัตตตา คือความ มีตนเสมอ การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น

เกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนตามแนววิถีพุทธ พบว่า ชุมชนได้ใช้หลักบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เป็นแนวทางในการปฏิบัติ มีความเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน ให้ เกิดพฤติกรรมที่พึงพาอาศัยกัน และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของชุมชน มีความสามัคคี

^๖ ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๒-๓๐๓.

^๗ คูประกอบใน ๐๑.๑๒๖/๑๙๓-๑๙๔.

^๘ ๐๑.๑๒๖/๕๐-๕๑.

^๙ พระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ), พุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๒๕), หน้า ๓๙๕.

ก่อให้เกิดการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับศีล ๕ การดำรงชีวิตด้วยศีล ๕ ได้แก่การเคารพ และการตระหนักรู้ ในชีวิตของคนอื่นในลักษณะดังกล่าวนี้นั่นเอง ได้ทำให้พระองค์ทรงมองว่า ความดีไม่ได้เกิดขึ้นจากการเบียดเบียนสัตว์ที่มีชีวิตและในขณะเดียวกัน การได้ชื่อว่า อริยะ เพราะการไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งปวง^{๑๐} และการที่มนุษย์หมกมุ่นหรือครุ่นคิดหาช่องทางเบียดเบียนกัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน

วิจารณ์

ผลงานการวิจัยเรื่องนี้ มีจุดอ่อน จุดแข็ง ดังนี้

จุดเด่น คือ เป็นการศึกษาเชิงภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ได้บรรลุความรู้ ของกลุ่มตัวอย่างได้อาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านโครงสร้างการปกครองในชุมชนเป็นแนวทางในการพัฒนาการปรองดองสมานฉันท์

ข้อจำกัด คือ งานวิจัยฉบับนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยและให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อาจจะไม่ตอบโจทย์ด้านวิธีการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมทั่วไปที่มีการอยู่ร่วมกันของต่างศาสนิกชน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของชุมชน ตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑. ควรมีการจัดโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจริยธรรมในชุมชนเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มอายุเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในเชิงพุทธแก่ชุมชน

๒. ควรมีการจัดกิจกรรมกำลังขวัญแก่ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในชุมชนเพื่อให้กำลังใจแก่กลุ่มที่มีจิตอาสาในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการทำโครงการวิจัยเรื่องเกี่ยวกับ ผลการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อการสร้างความปรองดองของชุมชน

๒. ควรมีการทำโครงการวิจัยเรื่องเกี่ยวกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของประชาชนที่มีต่อการสมานฉันท์ในชุมชน

^{๑๐} พ.ร.บ.(ไทย) ๒๕/๒๗๐/๑๑๖.

บรรณานุกรม

- กฤษฎา แซ่หลี่. “การสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **คุณิณีพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. คณะสังคมศาสตร์ :** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. **อาวูมิชีวิต : แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, ๒๕๔๖.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). **พุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๒๕.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม ๑๑, ๒๑, ๒๕.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗.
- Kongjan, W.. “The Model of Strengthening the Stability of the Family by Buddhist Integration”. **Journal of MCU Peace Studies, 4** (Special 1), (2016) : 257-269.
- Atthakorn, W.. **Roi Et hospital offices factors culminating in observing five precepts.** Thematic paper Graduate School Mahamakut Buddhist University, 2014.